

УДК: 330.322(4-672EU:510)

Bibliid 1451-3188, 21 (2022)

Год XXI, бр. 80, стр. 93–105

Изворни научни рад

Рад примљен 2. 10. 2022. године

Рад одобрен 1. 11. 2022. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2022.21.80.6

СВЕОБУХВАТНИ СПОРАЗУМ О ИНВЕСТИЦИЈАМА ИЗМЕЂУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И КИНЕ

Душко ДИМИТРИЈЕВИЋ¹

Анстракт: Од ступања на снагу Лисабонског уговора 2009. године, Европска унија (ЕУ) покренула је интензивне преговоре за постизање праведнијих решења о слободној трговини са Кином. Будући да је Кина не само најважнији трговински партнер ЕУ већ и њен системски ривал, чија улагања у критична средства, технологије и инфраструктуру носе одређене сигурносне ризике, ЕУ је 30. децембра 2020. године закључила преговоре о Свеобухватном споразуму о инвестицијама (*Comprehensive Agreement on Investment*) са Кином. Споразум би требало да оконча важност постојећих билатералних трговинских споразума и да омогући већу правну сигурност, а сами тиме и здравије економско окружење унутар саме ЕУ. Споразум предвиђа слободан и равноправан приступ европских инвеститора кинеском тржишту, уз пружање адекватних законских гаранција о националном третману и укидању квантитативних и капиталних ограничења. Изједначавање услова пословања и успостављање нових правила за улагања државних кинеских компанија у ЕУ, уз поштовање међународних радних, технолошких и еколошких стандарда, као и веће транспарентности државних субвенција, могло би довести до побољшања

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд.

E-mail: dimitrijevicd@diplomacy.bg.ac.rs.

Рад је настао у оквиру пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2022. године“, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2022. године.

међусобних трговинских односа. Полазећи од наведене претпоставке, аутор студије сматра да је могуће пронаћи одговарајућа решења која би смањила ризике изазване политичким споровима, а који су довели до обуставе процеса ратификације Свеобухватног споразума о инвестицијама науштрб легитимних интереса за постизањем узајамно одрживог економског развоја.

Кључне речи: ЕУ, Кина, Свеобухватни споразум о инвестицијама, узајамни одрживи развој, ризици.

1) УВОД

Билатерални односи између ЕУ и Кине одвијају се у последњој деценији на политичком и економском нивоу. Динамика развоја односа на економском нивоу била је, међутим, нешто већи приоритет у односу на развој политичких односа. Ово стога, јер су економски односи одражавали специфичне материјалне интересе обе стране као и остварену економску међузависност која је, према преовлађујућем неолибералном концепту међународних односа, требало да доведе до стабилности међународног поретка и до изградње друштава благостања.² Тим пре, ако се пође од чињенице да се кинеска економија данас може мерити са економијом ЕУ и да је кинески привредни раст најбржи на свету, што Кини омогућава да постане највећа светска економска сила у следећој деценији. Отуд је разумљиво да би повећање пословних односа ЕУ са Кином помогло јачању привредног раста самих држава чланица ЕУ, што није занемарљиво ако знамо да Кина има велики број могућности за привредне инвестиције на тржишту од преко 1,4 милијарди становника. То сасвим сигурно, пружа и велике предности. О овим изузетним предностима говори се и у статистичким подацима, према којима је Кина на крају 2020. године претекла САД и Велику Британију, поставши главни трговински партнер ЕУ.³ С друге стране, ЕУ није променила свој статус највећег трговинског партнера Кине, углавном у извозу робе, а у мањој мери и у извозу услуга. У оквиру укупних трговинских токова, Кина има суфицит у робној размјени са ЕУ, док ЕУ има суфицит у трговини услугама и страним инвестицијама са Кином. У последњој деценији ове инвестиције ЕУ у Кини

---

² Vinsensio Dugis, "Neoliberalisme", in: Dugis, Vinsensio (ed.), *Teori Hubungan Internasional (Perspektif-perspektif Klasik)*, Surabaya, Airlangga University Press, 2018; Mizanul Amal, "EU-China Comprehensive Agreement on Investment (CAI): Looking through the European Union's perspective", February, 2021, Интернет: https://www.researchgate.net/publication/349570071_EU-China_Comprehensive_Agreement_on_Investment_CAI_Looking_through_the_European_Union%27s_perspective

³ "China edges past US as Europe's top trade partner", Euractiv, 3 December 2020, Интернет: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/china-edges-past-us-as-europes-top-trade-partner/> Accessed 29.8.2022.

износиле су око 148 милијарди евра, док су кинеске стране инвестиције у ЕУ износиле око 117 милијарди евра.⁴ Међутим, овај аспект билатералних економских односа остаје релативно неразвијен. Отприлике половина директних страних инвестиција ЕУ у Кини иде у производни сектор, док су улагања у финансијски и услужни сектор остала незадовољавајућа за привреду ЕУ. С друге стране, кинеске стране инвестиције су распрострањене у земљама чланицама ЕУ и у великој мери су у складу са величином њихових економија. Све наведене неједнакости у међусобном инвестиционом пословању, уз ограничења приступа кинеском тржишту и недовољно регулисану заштиту страних инвеститора, утицале су на динамику трговинске и инвестиционе сарадње, због чега је ЕУ у последњем периоду постала веома скептична у погледу равномерног развоја међусобних економских односа третирајући Кину за „конкурента са ограниченим областима потенцијалног ангажовања”.⁵ Но, то суштински не опредељује ранији правац кретања и развоја међусобних односа. Коначно, различити приступи у формулисању развоја међусобних односа Кине и ЕУ не би требало да значе да обе стране немају способност да превазиђу постојеће политичке и економске разлике које евидентно постоје. Аутор ове студије сматра да би стране могле да остваре позитивне резултате у развоју међусобних односа кроз конструктиван дијалог и постепену синхронизацију заједничких интереса на регионалном и глобалном нивоу. На крају крајева, анализа основног текста Свеобухватног споразума о инвестицијама између ЕУ и Кине, који је Комисија објавила 30. децембра 2020. године, говори у прилог таквим размишљањима.⁶

2) САДРЖАЈ И СВРХА

Према садржају, Споразум има свеобухватан карактер и по много чему превазилази до сада закључене уговоре о страним улагањима у свету. Иако коначни текст Споразума није ратификован, чињеница је да он регулише различите области инвестиционог пословања које су раније биле регулисане

---

⁴ “EU–China Comprehensive Agreement on Investment, Key Facts and Figures”, European Commission, 2021, Интернет: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/march/tradoc_159481.pdf. 13.9.2022.

⁵ Alexandra Brzozovsky, “EU leaders wary of dependencies created with China, but far from united”, Euroactiv, 21 October 2022, Интернет: <https://www.euractiv.com/section/eu-china/news/eu-leaders-wary-of-dependencies-created-with-china-but-far-from-united/>, 28.10.2022.

⁶ “EU–China Comprehensive Agreement on Investment”, European Commission, 30 December 2020, Интернет: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159242.pdf. 1.12.2021

бројним билатералним инвестиционим уговорима (ВИТ). Споразум не би требало да замени или укине ове претходно закључене билатералне уговоре. Наиме, Свеобухватни споразум о инвестицијама у завршним одредбама шестог дела предвиђа да ће остати саставни део укупних билатералних односа регулисаних Споразумом о трговинско-економској сарадњи или будућим Оквирним споразумом. Стога би се могло претпоставити да замена ранијих билатералних аранжмана са Споразумом не би допринела већој правној сигурности, а тиме и здравијем економском окружењу неопходном за испуњавање циљева Заједничке трговинске политике ЕУ. У том смислу, Свеобухватни споразум о инвестицијама има веома амбициозан циљ, јер би требало да омогући отварање кинеског тржишта мимо обавеза установљених од Светске трговинске организације.⁷ Ово, наравно, не искључује права и обавезе Кине и ЕУ према Споразуму СТО (Маракешком споразуму о оснивању Светске трговинске организације из 1994. године), и другим мултилатералним, регионалним и билатералним споразумима и аранжманима чији су потписници. Према преамбули Споразума произилази да су стране посвећене испуњавању међународноправних обавеза садржаних у Повељи УН, Универзалној декларацији о људским правима и другим актима општег међународног права. На основу тога, стране се залажу за јачање економске, трговинске и инвестиционе сарадње, што подразумева висок ниво заштите животне средине и права радника, укључујући борбу против климатских промена и принудног рада. С тим у вези, спровођење предвиђених договорених обавеза може продубити економске односе ЕУ и Кине засноване на отворености, реципроцитету и обостраној користи, обезбеђујући недискриминацију, једнаке услове, транспарентност и предвидљиво окружење за инвестирање засновано на друштвеној одговорности предузећа или одговорном пословног понашања. Препознајући право странака да усвоје и спроводе мере за постизање легитимних циљева јавне политике, Споразум им намеће обавезу да успоставе јасна и обострано корисна правила која смањују или уклањају препреке за заједничко улагање. У Делу I, Свеобухватни споразум о инвестицијама стандардизује сврху и поставља дефиниције термина који се користе у његовом тексту. Сврха Споразума објашњава се кроз реafirмацију обавеза према СТО и кроз посвећеност стварању боље климе за олакшавање и развој међусобне трговине и улагања. С тим у вези, успостављени су неопходни аранжмани за либерализацију инвестиција. У циљу постизања легитимних циљева политике, Споразум потврђује право странака да на својим територијама регулишу јавно здравство, социјалне услуге, јавно образовање, безбедност и политику заштите животне средине, укључујући

⁷ Peter H. Eger, "Putting the China–EU comprehensive agreement on investment in context", *China Economic Journal*, 2021, vol. 14, no. 2, pp. 187, etc.

борбу против климатских промена, јавни морал, социјалну сигурност и заштиту потрошача, заштиту приватности података или промоцију и заштиту културне разноликости. У Делу II, Свеобухватни споразум регулише либерализацију инвестиција. Ово се посебно односи на захтеве, мере или радње које су везане за оснивање или рад компанија уговорних страна на њиховој територији (Захтеви за рад и прописи који се односе на више руководство и одборе директора). Изузеци су у принципу направљени за владине активности и посебно за аудио-визуелне услуге, услуге ваздушног саобраћаја и помоћне ваздушне услуге. Правила о либерализацији не примењују се ни на једну меру уговорне стране у вези са државном набавком добара или услуга купљених за државне, а не за комерцијалне сврхе. С обзиром на постојеће секторске поделе, Споразум гарантује слободан приступ тржиштима на начин да ниједна страна неће усвојити нити задржати ограничења која се односе на број предузећа која могу обављати одређене привредне делатности, број запослених у тим предузећима, укупну вредност њихових трансакција или имовине и захтев да се формира одређена врста правног лица или да се врше заједничка улагања. Ово је веома важно јер је питање једнаког (недискриминаторног) третмана европских инвестиционих компанија на кинеском тржишту једно од кључних питања у међусобним преговорима. Са постигнутим решењем европске компаније би могле да инвестирају у различите кинеске економске секторе (на пример, у аутомобилску, хемијску, машинску, пољопривредну и прехранбену индустрију, енергетику, финансијску, здравствену и еколошку, ваздушни и поморски транспорт, телекомуникације, сектор истраживања и развоја итд.). То би могло довести до значајног преливања капитала који може ефективно утицати на развој осталих грана привреде обе стране. Свеобухватни споразум, без обзира на кинеску унутрашњу политику, гарантује „минималне стандарде“ националног третмана (члан 4) и третман најповлашћенијих нација (члан 5), док истовремено успоставља тзв. „негативне листе“ за сву производњу и услужне делатности, што је у складу са решењима садржаним у најновијем кинеском Закону о страним улагањима, који је на снази од 2020. године. Следствено наведеном, предвиђена уговорна решења елиминишу не само квантитативна, већ и капитална ограничења, што отвара могућност за заједничка улагања у стратешки важне индустријске секторе. Овакав приступ изједначава услове и успоставља нова правила за улагања државних кинеских компанија у ЕУ. Свеобухватни споразум о инвестицијама установљава и обавезе у погледу транспарентности давања државних субвенција кинеским компанијама присутним на европском тржишту, које подразумевају испуњење услова наведених у Споразуму СТО о субвенцијама и компензационим мерама (ASCM), без обзира на то да ли се субвенције додељују предузећима која послују искључиво у услужним секторима. Поред тога, установљена је и одговорност ових компанија у погледу забране

принудног трансфера технологије и усклађености са одредбама Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине (TRIPS), садржаним у Анексу 1Ц Споразума СТО који обавезује све СТО чланице. У Делу III Свеобухватног споразума о инвестицијама регулишу се питања оснивања и пословању предузећа према домаћем законодавном оквиру уговорних страна. С тим у вези, развијени су услови који се односе на процедуре лиценцирања и квалификација за лица која обављају пословну делатност. Овај Део искључује секторе у којима није прихваћен слободан приступ тржишту и који нису у складу са клаузулом о националном третману, нити резервама за постојеће и будуће мере (из Анекса I и II), као и одредбама о посебним категоријама лица (пословним посетиоцима и лицима унутар предузећа). Овај Део Споразума садржи и општу обавезу транспарентности која подразумева обезбеђење да сви закони, прописи, административне смернице, процедуре, судске и административне одлуке опште примене у вези са било којим питањем које покрива Споразум буду одмах објављени или на други начин учињени доступним јавности на начин који омогућава заинтересованим и другим странама да се са њима упозна. Непристрасна примена ове обавезе подразумева доследну примену наведених мера на интерном административном нивоу, као и омогућавање „покривеним предузећима” и инвеститорима странака да учествују у поступку у мери у којој природа поступка и домаћи прописи то дозвољавају. Посебним пододељком Дела III, Споразум регулише пружање финансијских услуга на територијама уговорних страна, не доводећи у питање могућност да стране уведу одређене рестриктивне мере у складу са Анексима. Дакле, без обзира на било коју другу одредбу Споразума, ниједна уговорна страна неће бити спречена да усвоји или задржи мере из пруденцијалних разлога, укључујући заштиту инвеститора, депонената, осигураника или лица према којима пружалац финансијских услуга има фидуцијарну обавезу, или да обезбеди интегритет и стабилност финансијског система (*Prudential carve-out*). Наравно, тамо где такве мере не би биле у складу са одредбама Свеобухватног споразума, не би требало да се користе као средство за заобилажење уговорних обавеза. У супротном, постоји обавеза транспарентног информисања у вези са обављањем финансијских активности. Постоји и обавеза размене информација у вези са испуњењем пореских обавеза. С тим у вези, стране су се сагласиле да поштују међународне стандарде о регулисању и надзору и да се боре против утаје и избегавања пореза у сектору финансијских услуга (стандарди Г20, Одбора за финансијску стабилност – FSB, Базелског комитета за надзор банака – BCBS, Међународна асоцијација супервизора осигурања – IAIS, Међународна организација хартија од вредности – IOSCO, Радне група за финансијску акцију – FATF и Глобалног форума за транспарентност и размену информација у пореске сврхе). Део IV Споразума посвећен је инвестицијама

и одрживом развоју. У том смислу, Споразум позива стране да се придржавају међународних стандарда садржаних у Агенди 21 о животној средини и развоју из 1992. године, Јоханесбуршком плану имплементације одрживог развоја из 2002. године, Министарској декларацији Економског и социјалног савета УН о пуној запослености и достојанственом раду из 2006. године, Декларацији Међународне организације рада (ILO) о социјалној правди за праведну глобализацију из 2008. године, Завршном документу Конференције УН о одрживом развоју из 2012. године под називом „Будућност коју желимо“, те коначно и у Агенди УН 2030 о одрживом развоју. У овом Делу Свеобухватног споразума о инвестицијама потврђује се посвећеност уговорних страна у промовисању инвестиционог развоја на начин који доприноси циљу одрживог развоја, за добробит садашњих и будућих генерација. Ове обавезе подразумевају прихватање чињенице да су економски развој, друштвени развој и заштита животне средине (кроз тзв. „зелени раст“), међузависне и међусобно ојачавајуће димензије одрживог развоја. Питања која се још регулишу Делом IV крећу се у оквирима друштвено одговорног пословања или одговорног пословања које узима у обзир висок ниво заштите животне средине и радних права. Подстичући постизање циљева одрживог развоја, уговорне стране се позивају да на добровољној основи прихвате добре пословне праксе садржане или инспирисане Водећим принципима о пословању и људским правима.⁸ Што се тиче заштите животне средине, Свеобухватни споразум о инвестицијама предвиђа поштовање обавеза у вези са климатским променама обухваћених међународним конвенцијама, као што су Оквирна конвенција о климатским променама – UNFCCC и Париским споразумом.⁹ Заштита радних права, с друге стране, обухвата све међународне правне стандарде садржане у Декларацији Међународне организације рада о основним принципима и правима на раду и њеним основним конвенцијама. С обзиром на то да Кина није ратификовала неке од ових конвенција које се односе на принудни рад, слободу удруживања и заштиту права на организовање, колективно преговарање и укидање принудног рада, ЕУ очекује да Кина то учини у блиској будућности.¹⁰ У складу са својим обавезама у оквиру Агенде достојанственог рада, Декларације Међународне организације рада о социјалној правди за праведну глобализацију из 2008. године и њене

---

⁸ Lorenzo Cotula, “EU–China Comprehensive Agreement on Investment: An Appraisal of its Sustainable Development Section”, *Business and Human Rights Journal*, 2021, vol. 6, no. 2, p. 363.

⁹ “Next steps for a sustainable European future, European – action for sustainability”, European Commission Communication, COM (2016) 739 final.

¹⁰ “Up-to-date Conventions and Protocols not ratified by China”, ILO, 2021, Интернет: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:11210:0::NO:11210:P11210_COUNTRY_ID:103404. 17.9.2022

Декларације о стогодишњици рада за 2019. годину, обе стране би требало да ускладе своје националне инвестиционе политике како би постигле циљеве одрживог развоја. У посебном пододељку Дела IV Свеобухватни споразум о инвестицијама регулише „механизам за решавање разлика”, који укључује међусобне консултације, међусобно договорена решења, посредовање стручних панела, накнадне консултације и процедуре *amicus curiae*.

3) РЕШАВАЊЕ СПОРОВА

У Делу V Свеобухватног споразума о инвестицијама предвиђено је решавање међусобних спорова између Кине и ЕУ. Иако су две стране формално решиле своје раније неспоразуме у вези са трговинском конкуренцијом и инвестиционим ривалством, Свеобухватни споразум није у потпуности елиминисао све разлоге који оптерећују међусобне економске односе. С тим у вези, Споразум успоставља ефикасне механизме за избегавање и решавање било каквих спорова између страна у оквиру Свеобухватног споразума у циљу постизања, где је то могуће, међусобно усаглашеног решења о тумачењу и примени његових одредби, осим ако није другачије одређено (члан 2). Одредбама овог Дела предвиђени су уобичајени модели мирног решавања спорова, односно постизања споразума кроз међусобне консултације и у доброј вери, путем посредовања и споразумног постизања решења кроз формирање арбитражног већа, чији је поступак регулисан одредбама овог Дела Споразума и Анекса уз његов Пословник. Важно је напоменути да Свеобухватни споразум о инвестицијама предвиђа да ће арбитражно веће своје одлуке доносити у складу са његовим одредбама, а да ће њихово тумачење бити у складу са уобичајеним правилима о тумачењу међународног јавног права, како је то кодификовано Бечком конвенцијом о праву уговора. Такође, арбитражно веће би требало да узме у обзир релевантна тумачења у извештајима већа СТО и Апелационог тела које је усвојило Тело за решавање спорова СТО у вези са суштински еквивалентним обавезама. У случајевима кад постоји спор око наводног кршења обавеза из Свеобухватног споразума о инвестицијама, а која је суштински еквивалентна обавези из другог међународног споразума чији су потписници обе стране, укључујући и СТО споразум, страна која тражи одштету изабраће форум за решавање спора.

4) ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

У Делу VI Свеобухватног споразума о инвестицијама садржане су институционалне одредбе, које предвиђају успостављање Инвестиционог комитета који копредседава заједничким копредседавајућим Европско-кинеским економским и трговинским дијалогом (*the European-Chinese Economic*

and Trade Dialogue – HED), успостављеним између Европске комисије и Државног савета Кине на нивоу потпредседника. Сврха овог Комитета огледа се у надгледању и примени предметног Споразума, не само у домену инвестиција већ и у домену одрживог развоја. Ради одржавања континуитета редовног функционисања Инвестициони комитет може давати препоруке и усвајати обавезујућа тумачења, укључујући разматрања у вези са изменама и допунама Споразума. Такође, може усвојити међусобно усаглашена решења донета у поступку медијације, као што може донети и одлуке којима се олакшава вођење поступка већа експерата. Конкретно, Инвестициони комитет може делегирати одговорности на Радну групу за улагања основану у складу са одредбама Споразума и делегирати одговорности на друга тела. У случају аплицирања нових чланица у ЕУ, Инвестициони комитет би могао испитати ефекте таквог приступања на ЦАИ. Она може одлучити о свим неопходним мерама прилагођавања или транзиције које ће бити одобрене у складу са интерним правним процедурама сваке стране. Овим Делом Свеобухватног споразума такође се подвлачи значај оснивања Радне групе за одрживи развој, чији је задатак да помогне прогрес у овој области. Такође у Делу VI Свеобухватног споразума о инвестицијама подвлачи се значај транспарентности дијалога и отворености, што би могло оптимално допринети имплементацији других уговорних одредби. У погледу постизања посебног споразума о заштити инвестиција и решавању инвестиционих спорова, стране су се договориле да наставе са разматрањем најефикаснијих решења заснованих на најсавременијим одредбама у области решавања инвестиционих спорова, узимајући у обзир напредак у структурним реформама решавања инвестиционих спорова у оквиру Комисије УН за међународно трговинско право (UNCITRAL).¹¹ Коначно, Свеобухватни споразум предвиђа могућност општих изузетака кроз увођење рестриктивних мера, под условом да се те мере не примењују на начин који би представљао средство произвољне или неоправдане дискриминације или прикривено ограничење либерализације улагања.¹²

---

¹¹ Душко Димитријевић, „Регулаторни оквир Европске уније за стране инвестиције”, у: Сања Јелисавец Трошић (ур.), *Регулаторни оквир Европске уније за стране инвестиције*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2019. Треба напоменути да се под окриљем UNCITRAL-а тренутно преговара о усвајању Конвенције о мултилатералном инвестиционом суду. Будућа Конвенција би, уколико то дозвољавају међународне политичке прилике, на директан начин регулисала целокупно питање решавања спорова који произилазе из билатералних и мултилатералних инвестиционих споразума.

¹² Уз ове мере предвиђене су и мере неопходне за заштиту јавног морала или очување јавног реда, живота или здравља људи, животиња или биљака, како би се обезбедила усклађеност са законима који нису у супротности са одредбама Споразума, укључујући и оне који се односе на спречавање обмањујућих и лажних пракси или суочавање са последицама кршења уговора, заштиту приватности појединаца и заштиту поверљивости појединачних евиденција, рачуна или безбедности.

5) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

С обзиром на то да је текст Споразума објављен у фази међусобних преговора ЕУ и Кине, текст има прелиминарни карактер. Текст подлеже даљим изменама и допунама до тренутка ратификације, односно док га уговорне стране не потврде у складу са својим законодавством. Другим речима, коначан текст Свеобухватног споразума о инвестицијама мораће да прође унутрашњу правну процедуру одобравања од стране Националног народног конгреса, док ће на нивоу ЕУ одобрење морати да дају Савет и Европски парламент који ће одлучивати простом већином гласова на пленарној седници.¹³ Од момента ступања на снагу, Свеобухвати споразум о инвестицијама имаће међународноправну форму која ће обавезати уговорне стране на неодређено време.

6) ИЗВОРИ

- Amal, Mizanul, "EU-China Comprehensive Agreement on Investment (CAI): Looking through the European Union's perspective", February, 2021, Интернет: https://www.researchgate.net/publication/349570071_EU-China_Comprehensive_Agreement_on_Investment_CAI_Looking_through_the_European_Union%27s_perspective 2.11.2021.
- Baijie, An, "Peaceful coexistence a cornerstone of foreign policy", *China Daily*, 28 May 2104.
- Berkofsky, Axel, "The EU-China strategic partnership: rhetoric versus reality", in: Marcin Zaborowski (ed.), *Facing China's rise: Guidelines for an EU strategy*, Institute for the Security Studies, European Union, Paris, 2006.
- Brzozovsky, Alexandra, "EU leaders wary of dependencies created with China, but far from united", Euroactiv, 21 October 2022, Интернет: <https://www.euractiv.com/section/eu-china/news/eu-leaders-wary-of-dependencies-created-with-china-but-far-from-united/>, 28.10.2022.
- "China edges past US as Europe's top trade partner", Euractiv, 3 December 2020, Интернет: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/china-edges-past-us-as-europes-top-trade-partner/> 29.8.2022.
- Cotula, Lorenzo, "EU-China Comprehensive Agreement on Investment: An Appraisal of its Sustainable Development Section", *Business and Human Rights Journal*, 2021, vol. 6, no. 2.

---

¹³ "EU and China Coprehensive Agreement on Investment", Clifford Chance, April 2021, Интернет: <https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2021/03/eu-and-china-comprehensive-agreement-on-investment.pdf>, 14.11.2022.

Димитријевић, Душко “Contemporary Relations of Serbia and China in a Changing World”, in: Ana Jović Lazić, Alex Troude (eds.), *Security Challenges and the Place of the Balkans and Serbia in a Changing World*, Institute of International Politics and Economics; Faculty of Security Studies, Belgrade, 2020.

Димитријевић, Душко, „Регулаторни оквир Европске уније за стране инвестиције”, у: Сања Јелисавац Трошић (ур.), *Регулаторни оквир Европске уније за стране инвестиције*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2019.

Dugis, Vinsensio, “Neoliberalisme”, in: Dugis, Vinsensio (ed.), *Teori Hubungan Internasional (Perspektif-perspektif Klasik)*, Surabaya, Airlangga University Press, 2018.

Eger, Peter H., “Putting the China-EU comprehensive agreement on investment in context”, *China Economic Journal*, 2021, vol. 14, no. 2.

“EU and China Comprehensive Agreement on Investment”, Clifford Chance, April 2021, Интернет: <https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2021/03/eu-and-china-comprehensive-agreement-on-investment.pdf>, 14.11.2022.

“EU–China Comprehensive Agreement on Investment, Key Facts and Figures”, European Commission, 2021, Интернет: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/march/tradoc_159481.pdf, 13.9.2022.

“EU–China Comprehensive Agreement on Investment”, European Commission, 30 December 2020, Интернет: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159242.pdf, 1.12.2021

Jiabao, Wen, “Our Historical Tasks at the Primary Stage of Socialism and Several Issues Concerning China’s foreign Policy”, *People’s Daily*, 27 February 2007.

“Next steps for a sustainable European future, European – action for sustainability”, European Commission Communication, COM (2016) 739 final.

“Up-to-date Conventions and Protocols not ratified by China”, ILO, 2021, Интернет: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:11210:0::NO:11210:P11210_COUNTRY_ID:103404, 17.9.2022.

7) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Односи између Кине и ЕУ од самог почетка били су од глобалног и стратешког значаја. Кина је увек високо ценила улогу и утицај ЕУ у регионалним и међународним пословима. Подржала је процес европских интеграција и конструктивну улогу коју ЕУ има на међународном нивоу. Кинеска спољна политика од првих дана свог постојања посвећена је одржавању мира у свету и демократизацији међународних односа, што су, уосталом, биле и спољнополитичке тежње ЕУ. Добри политички и економски

односи између ЕУ и Кине временом су довели до успостављања различитих облика стратешког партнерства. Важност успостављања стратешког партнерства између ЕУ и Кине позитивно је утицала на оптимизацију њихове спољнополитичке позиције у међународним односима и јачање трговинских и инвестиционих веза. С обзиром на то да је кретање капитала у свету незамисливо без страних директних инвестиција, а да су улагања уз међународну трговину један од кључних фактора глобализације светске привреде и регионалних интеграција, јасно је зашто су ЕУ и Кина, након дугог низа мукотрпних преговора, постигле прелиминарну сагласност око текста Свеобухватног споразума о инвестицијама. Коначним закључењем овог међународног уговора две стране би требало да створе боље услове за уравнотеженију економску сарадњу, да стимулишу и повећају своје инвестиције и трговинске трансакције. У настојању да побољша приступ свом тржишту и да обезбеди боље инвестиционо окружење у сложеним трговинским односима са Сједињеним Америчким Државама, Кина је успела да избалансира свој однос са ЕУ кроз текст овог Споразума, иако је сама ЕУ током преговарачког процеса била под сталним притиском Сједињених Америчких Држава. Обе стране су временом успеле да елиминишу неке од негативних ефеката изазваних текућим политичким тензијама. Разлози за то су били више геополитичке природе, због чега се ЕУ више фокусирала на мултилатерализам као кључни сегмент међународних односа, док је Кина, с друге стране, своју пажњу више усмеравала ка мирољубивој коегзистенцији и изградњи мултиполарног светског поретка, који би одговарао њеној концепцији хармоничног друштвеног развоја „без униформности” усклађеног са процесом глобализације.¹⁴ Ваља приметити да се економски односи Кине и ЕУ међусобно допуњују и да имају велики потенцијал за још већи развој. Ово може бити невероватно добра прилика да се ови односи у будућности на систематичан и усклађен начин транспонују у „међусобно одрживи развој”. Да би се то заиста и догодило, потребно је у наредном периоду усагласити постојеће партнерске односе и, у извесном смислу, перманентно радити на отклањању разлика, продубљивању међусобног поверења и ширењу обима сарадње засноване на трагању за заједничким

---

¹⁴ Axel Berkofsky, “The EU-China strategic partnership: rhetoric versus reality”, in: Marcin Zaborowski (ed.), *Facing China’s rise: Guidelines for an EU strategy*, Institute for the Security Studies, European Union, Paris, 2006; Wen Jiabao, “Our Historical Tasks at the Primary Stage of Socialism and Several Issues Concerning China’s foreign Policy” *People’s Daily*, 27 February 2007; An Baijie, “Peaceful coexistence a cornerstone of foreign policy”, *China Daily*, 28 May 2104; Душко Димитријевић, “Contemporary Relations of Serbia and China in a Changing World”, in: Ana Jović Lazić, Alex Troude (eds.), *Security Challenges and the Place of the Balkans and Serbia in a Changing World*, Institute of International Politics and Economics; Faculty of Security Studies, Belgrade, 2020.

интересима. Коначно, након одобравања Свеобухватног споразума о инвестицијама Република Србија, као држава кандидат за приступање ЕУ, била би у прилици да оствари бенефите из досадашње сарадње са Кином, будући да би заједно са њом била у могућности да пошаље поруку ЕУ да је и сама спремна да унапреди своје економско окружење у интересу постизања заједничког одрживог развоја.

COMPREHENSIVE AGREEMENT ON INVESTMENTS BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND CHINA

Summary: Since the entry into force of the Treaty of Lisbon in 2009, the European Union has initiated intensive negotiations to achieve fairer solutions on free trade with China. Since China is not only the most important trade partner of the European Union but also its systemic rival, whose investments in critical assets, technologies, and infrastructure carry certain security risks, the European Union concluded the negotiations with China on the Comprehensive Investment Agreement on Investment on December 30, 2020. The agreement should end the validity of existing bilateral trade agreements and provide greater legal certainty and, thus, a healthier economic environment within the EU. The agreement envisages free and equal access for European investors to the Chinese market while providing adequate legal guarantees on national treatment and the abolition of quantitative and capital restrictions. Equalizing business conditions and establishing new rules for investments by state-owned Chinese companies in the European Union with respect for international labour, technological, and environmental standards, as well as greater transparency of state subsidies, could lead to an improvement of mutual trade relations. Based on the stated assumption, the author of the study believes that it is possible to find appropriate solutions that would reduce the risks caused by political disputes leading to the suspension of the ratification process of the Comprehensive Agreement on Investments at the expense of legitimate interests in achieving mutually sustainable economic development.

Keywords: EU, China, Comprehensive Investment Agreement, mutual sustainable development, risks.